

dex eum obligaret ad cohabitandum, scite ait Bonac. quod tunc ille teneretur tantum ad cohabitandum sed non ad reddendum debitam (1).

97. Dⁿⁱque notandum quod facta separatione per sententiam, conjux innocens potest religionem ingredi, ut ex cap. *Alalosa* 27. q. 2. et potest etiam Sacris initiari: ut dicunt communiter dd; contra adulter nequit fieri nec Religiosus nec sacerdos, nisi de alterius licentia, aut nisi alter jam satum irretractabilem assumpsisset. Alias etiam religionem professus potest revocari ab innocente et teneretur redire. Dictum est, nisi de licentia alterius, sed sufficit etiam tacita, v. gr. si alter cognoscens admittere velle statum mutare, *ipso*, cum commode possit, id facere illum non impedit. Et sufficit etiam, ut dicunt Sanch. Coninch. Bon.

(1) l. 6. n. 968

Salm. et alii ex cap. *Gaudemus, de convers. conjug.* si alter requisitus pro reconciliatione, neget; imo addunt Pont. Sanch. Castrop. etc. sufficere, si adulter per biennium non sit revocatus, ut disponitur in *Auth. Sed hodie, c. ad 1. Jul. de Adult.* (2). Notandum hic tandem quod facto juridice divortio, filii educandi sunt apud conjungem innocentem; et in quantum ad expensas, si divortium evenit patris culpa, ejus expensis filii alendi sunt, ut exprimitur in *Auth. Si Pater, c. Divort. facto, etc.* Et idem currit si divortium factum sit matris culpa, ut dicunt communiter Laym. Castr. Sanch. Silv. Pal. etc. contra pauciores. Advertit tamen Sanch. cum communi quod ut ad has expensas teneatur, requiritur judicis sententia (3).

(2) N. 969. — (3) N. 976.

TRACTATUS XIX.

DE GENSURIS ET IRREGULARITATIBUS

CAPUT I.

De censuris in genere.

PUNCTUM I

DE GENSURARUM EMANATIONE.

1. Quid et quotuplex sit censura.
2. Quando dicitur *late*, et quando *ferenda sententia*.
3. Quis potest ferre censuras? De censura metu inflictata.
4. Quid requiritur, ut subditus censura feriatur, etc. An Episcopi, aut reges, etc. An communitas, etc.
5. An Prælati possit extra diocesim existens censuras ferre in subditos, et quid si subditus fuerit extra diocesim.
6. An possit censurari peregrinus.
7. Quale peccatum requiritur ut imponatur censura. De mandante, consulente, etc.
8. An excuset ignorantia et metus; et an censura potest imponi pro delictis præteritis.
9. De solemnitate ad censurarum promulgationem requisita.
10. Quid si causa est falsa aut dubia.

1. Censura definitur: *Est poena spiritualis et medicinalis, qua delinquenti et contumaci auferitur usus quorundam spiritualium bonorum.* Censura trifariam dividitur 1. In excommunicationem, suspensionem et interdictionem. 2. In inflictam a jure, nempe a lege generali permanente, et in eam quæ est ab homine, nempe a Prælato per sententiam generalem (sive statutum) in eos qui aliquid committunt delictum. Sententia generalis, sive statutum respicit locum et peccata futura, quare si subditus extra locum illum delinquit, non incurrit censuram cap. *Ut animarum* 2. de *Constit. in 6.* ubi dicitur: *Statuto Episcopi... subditi qui furtum extra ipsius diocesim committunt, minime ligari noscuntur, cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune.* Sententia autem particularis emanari solet ob præterita delicta, et in personas determinatas;

ideoque hæc, cum afficiat personam, bene potest ferri in subditum etiam exemptum, citando eum per Edictum. 3. In eam quæ dicitur *late sententia*, quæ statim incurritur; et *ferenda sententia*, quæ non incurritur, nisi post sententiam (1).

2. Ad dignoscendum quandonam censura est *late*, et quando *ferenda sententia*. dicunt dd. quod, cum verba includunt actionem ab altero faciendam, sunt *ferendæ*: quando aliter, sunt *late*; unde dicunt esse *late sententia* quando dicitur: *Ipso jure, ipso facto, aut sine alia sententia*; aut si verba sint præteriti aut presentis temporis, v. gr. *excommunicamus excommunicatus est, excommunicantur, jubemus esse excommunicatum, etc.* Contra sunt *ferendæ sententia*, si verba sunt de tempore futuro, *excommunicabitur*, aut si sunt comminativæ, *sub poena excommunicationis, sub interminatione anathematis* (modo ex contextu aliorum verborum oppositum non arguatur): item si dicitur: *volumus excommunicari, aut excommunicetur*; hoc tamen intelligi debet, quando a jure imponitur Episcopo præceptum excommunicandi; sed quando absolute dicitur, *excommunicetur, suspendatur, etc.*, intelligitur *late sententia*, ut communiter dicunt Bonac. Silvest. Suar. Vasq., etc. (2). Cum autem dicitur *excommunicatus*, aut *anathema sit*, volunt Suar. et Tournely esse *late sententia*; sed Sanch. Laym. Dicast. volunt esse *ferendæ*, modo non sit adversus aliquem errorem hæresis; utraque sententia est probabilis (3). Si autem dicatur: *maneant excommunicatus, aut suspensus*, volunt Nav. Silv. Henric., etc. neutram incurri censuram; sed Sayrus Bon. Salm. Con., etc. tenent tunc dari optionem reo ad eligendam quam malit (4).

3. Quæritur 1. quis ferre potest censuras? Resp. Papa, Episcopi, et (1) l. 7. a. n. 1. ad 6. — (2) N. 7. et 8. — (3) N. 8. in fin. (4) N. 62.

etiam eorum Vicarii, ut recte dicunt Busemb. Fagnan. Suar. Sanch. Tournely. etc. contra Sayrum, etc. Vicarii capitulares, Concilia provincialia, Prælati regulares, et eorum capitula et cæteri omnes quibus concessa est facultas; sed non parochi, et tanto minus laici, et mulieres licet sint. Abbatisæ; nam illæ non sunt capaces jurisdictionis ecclesiasticæ (5). Quare qui censuram ferre potest, saltem sit tonsuratus, et habeat jurisdictionem expeditam, quoad usum: adeoque Episcopus excommunicatus, suspensus, hæreticus, aut schismaticus non potest ligare aliquem censura, c. *Exceptionem de Except.*; nec ejus Vicarius, c. 1. de *Offic. Vicar. in 6.*; sed excommunicatus, aut hæreticus occultus valide (licet illicite) censuras fert, ut communiter Suar. Sot. Salm., etc.; imo id ipsum dicunt Bonac. Dian. Avil., etc. de publico excommunicato, si nominatim non est denunciatus (6). Hic notandum censuram ex coactione, sive metu gravi esse validam; ita Suar. Bon. Castr. Tour. Salm., etc. contra alios; sicut contra invalida est absolutio metu injusto extorta, ex cap. *Verbum Penitent.* (7).

4. Quæritur 2. quid requiritur ut quis censura ligari possit? Requiritur 1. ut sit baptizatus. 2. Ut usu rationis polleat: advertendum tamen hic censuras latas a jure, aut ab homine sententia generali non incurri ab impuberibus, nisi expressum sit in lege, ut est expressum de pueris, qui monasteria Monialium ingrediuntur, Trid. sess. 25. c. 5. aut qui percutiunt Clericos c. *Pueris fin. de sent. excom.* (8). Ut sit subditus, unde probabilis cum Lugo, et aliis, ut dictum est Tr. 16. n. 138. Episcopus non potest ferre censuras in peregrinos, si illi iterum post monitionem non delinquerint. Item notandum Episcopos non incurrere cen-

(5) N. 9. 40. et 44. — (6) N. 12. et v. requir. 5 — (7) ib. requir. 6. — (8) N. 43 ad 45.

suras, nisi sint speciatim nominati; c. *Quia periculosum*, de *Sent. excom* in 6.; sed hoc communiter dicunt intelligi de suspensione, et interdicto, quia de ipsis tantum fit mentio in textu (1). Reges et reginae tantum a Papa possunt censurari; ut etiam communiter dd. (2). 4. Ut feratur in personam determinatam; hoc intelligitur tantum de excommunicatione, quia tota communitas potest quidem suspensioni, aut interdicto subijci: non autem excommunicationi, ut communiter Castr. Bon. Salm. etc. cum s. Thoma (3). imo neque excommunicari potest per modum sententiae aliquis incertus alicujus communitatis, loquendo de delicto jam patrato, Ronc. Salm., etc.: sed si prohibetur aliquod delictum in futurum sub poena excommunicationis, certum est omnes delinquentes illam incurrere (4). Advertendum hic, quod si Papa reperiret omnes communitatis reos, utique posset illos excommunicare; sed si hoc faceret Praelatus, esset illicitum; c. *Romana*, de *sent. excomm.* in 6., sed non invalidum, ut dicunt Avila Ledesma Salm. etc. Et Hostiens. lo. Monac. Archid. et Franciscus Philippus Probus, Felin. cum Ricc. et Rota (apud Fagn. in 2. part. 5. lib. *Decretal. c. Responso*, de *sent. excom.* ex n. 93. et *segg.*) dicunt etiam hoc esse irritum, dum in cit. c. *Romana* dicitur: *Omnino prohibemus*, ac si dixisset *aufferimus potestatem ita excommunicandi*: et Fagnan. ipse, qui priori sententiae adhaeret, dicit ideo primam sequendam esse, quia cum haec sit probabilis, tenenda est ut tutior. Quare Episcopus debet quemlibet reum nominatim excommunicare (5).

5. Praelatus regularis potest censura ligare suos subditos ubicumque isti reperiantur. Suar. Avila Tourn. Croix Salm., etc. commun.; sed Episcopus non potest censuram ferre,

(1) l. 7. n. 45. — (2) N. 46. — (3) suppl. q. 22. a. 5 ad 2. — (4) l. 7. n. 48. — (5) N. 49

dum extra dioecesim moratur, ex Clement. *Quamvis*, de *Foro comp.* Excepto si subditi contumacia sit adeo manifesta, ut non indigeat cognitione causae, can. *Manifesta*, 2. q. 1. Excipitur etiam, si censura lata sit per modum praeccepti, aut statuti, ad evitanda delicta communia (6). Contra Episcopus in dioecesi existens recte potest per sententiam subditum alicui morantem censura ligare, ut dicunt communiter Bon. Coninckly Tourn. Conc. Dian. Salm., etc. contra Pontium, etc.; et tunc pro citatione satis erit (ut dicunt Salm.) si citetur aut domi, aut in loco publico proprii territorii per *Edictum*, ut statuit Trid.; sed hoc intelligitur tantum pro delictis in proprio territorio, non autem extra illud, patris, ut dicunt Suar. Bonac. Salm., etc. (contra Sayr. etc.) ex c. 2. de *Const.* in 6. (7). Quod si ab Episcopo lata censura fuerit in aliquem per praecceptum particulare, v. g. si tale crimen committet, probabilis est eam incurrere delinquentem, licet extra dioecesim deliquerit, quia praecceptum afficit personam, ideoque eam ligat ubicumque reperitur, ad differentiam statuti, quod afficit locum; ita probabiliter Suar. Laym. Bonac. Croix Spor. contra Tour. Ronc. Avil. Holzm., etc. quorum sententia etiam est probabilis (8).

6. Episcopus utique potest ligare censura peregrinum in dioecesi sua delinquentem, cap. *fin. de Foro comp.*; semper tamen hoc intelligitur, modo reus sit factus contumax, ut dictum fuit *Tr. 16. n. 137. in fin.*, et modo Episcopus citaverit reum antequam hic profectus sit ab ejus territorio (9). Peregrinus modo alicubi moretur animo per majorem anni partem ibi morandi, incurrat censuram per modum statuti generalis latam pro futuris criminibus, v. g. adversus furantes in ecclesia, secus vero, si peregre ibi moratur, aut si censura est per modum praeccepti in casu parti-

(6) N. 20. et 21. — (7) N. 22. — (8) N. 23. (9) N. 25.

culari, puta adversus non revelantes latrones: ita Suar. Silv. Sayr. Salm. etc. (1).

7. Quæritur 3. quænam requiruntur ad incurrendam censuram gravem, puta excommunicationem majorem, aut suspensionem ab omni usu, et ad longum tempus? Requiritur 1. peccatum grave, nempe quod materia importet culpam gravem (2). Sed in dubio gravitatis materiae obligat praecceptum Superioris, quia in dubio possidet potestas ejus, ut recte dicunt Salm. et Corneio (3). Et cum praecceptum est impositum sub censura *late sententiae* jam obligat sub gravi, licet materia non esset ex se gravis, sed esset talis, ut valde conduceret ad finem intentum. Secus autem si materia non esset de se gravis, et censura esset *ferendae sententiae*; ita Sot. Avil. Ronc. Salm. etc. (4). 2. Requiritur actus externus, qui posset ab aliis externe cognosci; unde si quis diceret, *ita est*, intelligendo ita haeresim confirmare, non incurrat excommunicationem, ut communiter dicunt Suar. Tourn. Coninckly Sayr. Salm. Et debet item esse graviter externus, proinde non est excommunicatus, qui leviter percutit clericum, licet illi sit animus eum occidendi: ita iidem aa. (5). 3. Requiritur actus peccati consummatus, nisi aliter lex exprimat: ita etiam communiter Sanch. Suar. Castr. Bonac. Salm. Bon. Bus. etc. (6). Sed hic quæritur 1. an censura imposita mandantibus aut consiliis mandantibus aliquod crimen committi, incurratur ab ipsis, quando crimen non est in effectum perductum? Resp. quod si censura principaliter sit lata in eos, utique incurratur quoties mandatum, aut consilium est jam ab ipsis praestitum; secus si censura est imposita ob delictum quod principaliter est vitatum, licet a mandato sit proveniens; quare non incurrat mandans percussorem clericum, si illa

(1) N. 27. — (2) l. 7. n. 29. ad 34. — (3) N. 32. — (4) N. 33. — (5) N. 34. — (6) N. 36.

non evenit, Bonac. Bus. Salm. Croix. etc., et ita pariter excusant Navar. Salm. Croix, etc. eum qui dedit mandatum aut consilium ei, qui jam paratus erat delicto patrando (7). Quæritur 2. an incurrat censuram qui dubitatur suum mandatum aut consilium influxum dederit? Negant Salm. et alii, quia poena non incurratur, nisi constet de delicto, et de effectu secuto: sed affirmant Sanch. Croix Dicast., etc., quia in dubio possidet delictum. Utraque sententia est probabilis, juxta dicta *Tr. 10. n. 45.* (8). Quæritur 3. an incurrat censuram consilium dans, cum consilium revocat, antequam executioni detur? Affirmant Navar. Bonac., etc. cum p. Concina, qui cæteroque oppositum docuit circa restitutionem, uti vidimus in dicto *Tr. 10. n. 48.* ubi nos dissensimus a p. Concina; sed hic etiam ab eo dissensimus cum Suar. Castr. Laym. Avil. Salm. Viva, et aliis communis, quia Ecclesia non potest ligare censuris, nisi contumaces usque ad criminis executionem (9), ut in simili dicemus de irregularitate, an incurrat qui propinat venenum clerico.

8. Requiritur 4. ad incurrendam censuram contumacia, quae importat contemptum censuræ. Et ex hoc 1. infertur quod ad incurrendam censuram non sufficit scientia legis ecclesiasticae (et etiamsi delictum sit prohibitum lege divina), sed requiritur amplius scientia ipsius censuræ; quare communiter dicunt Suar. Castr. Fill. Bonac. e. alii, excusare a censura ignorantiam, non solum antecedentem, sed etiam concomitantem: *concomitans* esset si quis occideret clericum ignorans esse clericum, sed eo animo paratus, quod si scivisset etiam occidisset (10). Excusat etiam ignorantia crassa, cum censura est lata in *audentes*, aut *presumentes*, aut *consulto*, aut *temere peccantes*; ita Sanchez Escob., etc.

(7) N. 37. et 38. — (8) N. 39. — (9) N. 40. — (10) N. 43.

imo tunc admittunt Bon. Roncag. Sanch. Salm. Silv., etc (contra sententiam Suar. Castr. Tourn. Conc. etc. quæ cæteroquin est communior) quod excuset etiam ignorantia affectata: et reapse id nequit dici improbabile, quia in ipsa (loquendo in rigore) non adest dolus formalis, qui inducit verum contemptum censuræ (1). Infertur 2. valde probabiliter cum Suar. Castr. Bon. Salm. Conin., etc. quod metus gravis etiam excuset a censura, licet crimen, super quod inflicta est, sit vetitum lege divina (modo non peccetur in contemptum legis): nam metus excusat a lege humana, uti humana accepta. Infertur 3. quod censura, licet possit ferri ob crimina futura, ut communiter et valde probabiliter dicunt Laym. Conch. Abbas Spor. Viva, etc. (adversus Tourn.), et uti jam practicatur ad ea vitanda; nihilominus non potest imponi ob peccata mere præterita, et quæ non habent tractum successivum, ubi non præcesserit rei admonitio: quia alias deest contumacia. Hoc tamen intelligitur tantum pro excommunicatione, dum suspensio et interdictum possunt infligi pro delictis præteritis per modum puræ pænæ, ut dicunt Castr. Bon. Salm. Coninch., etc. (2). 4. Infertur necessariam esse monitionem canonicam, cum intervallo sex dierum, ad minus, nisi adsit iusta causa tempus abbreviandi. Hoc intelligitur pro licitudine, quia pro validitate censuræ sufficit ut intercesserit monitio; ideoque aliquando sufficit una. Item intelligitur pro censuris ab homine per sententiam particularem, nam pro aliis a jure latae sententiæ eadem lex est ac illa quæ monet, sicut probabiliter dicunt Bon. Sanch. Filiuc. Boss. Avil (contra Suar. Castr. Laym. et Salm.); et idem valet pro censuris ferendæ sententiæ, quia in illis jam habetur monitio, et contumacia; modo reus sit citatus ante censuræ declarationem quando Felictum non est omnino notorium, (1) l. 7. n. 48. — (2) N. 51. et seqq.

ut recte advertunt Tol. Bon. et alii (3).

9. Ad hoc autem, ut licite feratur censura, debet iudex eam scripto ferre, adnotatis ibi distincte persona, censura et causa in specie, exhibita copia censurando, si forte ille eam exquisiverit. Dicitur est licite, quia si feratur, posthabitis solemnitatibus, censura erit valida, sed iudex peccati gravis fiet reus, ac erit per mensem suspensus a Divinis, et ab ingressu ecclesiæ, c. Cum medicinalis 1. de Sent. excomm. in 6. Hoc tamen intelligitur de censuris latis per modum sententiæ prævia citatione, et causa cognita; secus autem de aliis, quæ feruntur per leges naturales, aut etiam per præceptum particulare, minando alicui, v. g. si aliquid tale agat. Item non comprehenduntur in hoc iudices illi qui aliqua urgente causa, et dilationem non patiente, præfatas solemnitates omittent, aut si id facerent ex ignorantia licet culpabili, dum in textu dicitur: Si quis temerarius, temeritas scientiam supponit (4). Item sententia censuræ non est ferenda die festo, nisi contumacia esset adeo evidens, ut cognitione causæ opus non esset, cap. Evidentia de accusat. (5).

10. Notandum denique quod si quia reapse esset innocens, sed contra ex probatis juste esset censuratus, hic licet in conscientia non ligetur censura, nec fieret irregularis administrando in Sacris, attamen in externo se gerere debet, tamquam censuratum, ad evitandum scandalum: ita communiter Suar. Castr. Coninch. Salm. et Croix. Et idem est, cum certe est censura contracta; et dubitatur de iustitia illius, aut de absolute ab illa, quia tunc possidet potestas iudicis, unde reus se tenere debet uti censuratum, v. g. commun. Castr. Croix Suar. Salm. Sanch. etc. (6); secus autem, cum dubitatur an incurrerit nec ne censuram, sive dubium sit facti, v. g. utrum percussio (3) N. 55. et 56. — (4) N. 59. ad 61. — (5) N. 65. — (6) N. 66.

fuert nec ne graviter injuriosa clerico; sive juris, v. g. utrum censura sit late, an ferendæ sententiæ; ita pariter commun. Sanch. Bon. Holzm. Ronc. Salmant. ex s. Thoma (1). Sed si iudex decerneret, v. g. aliquam solutionem sub pœna censuræ, reus licet pro se haberet probabilem opinionem se non teneri, tenetur tamen intra tempus a iudice præscriptum (aut porogatum a creditore, qui alioquin, juxta quod probabilis docent Suar. Castr. Tourn. Coninch. etc. (2), p. test semper prorogare terminum). At si postea certus fieret de sua iustitia, tunc non tenetur nec ad solutionem, nec ad observandam censuram, ut dicunt Avila et Salm.; peccaret tamen (ut dictum est) in publico, non remoto scandalo, si censuræ non pareret (3).

PUNCTUM II.

DE ABSOLUTIONE A CENSURIS.

41. Qui potest absolvere a censuris.
 42. De censuris per sententiam generalem. An Episcopus existens extra etc. Alia notabilia.
 43. An requiratur formula, et an præsentia censurati, etc. De absolute conditionata, et an extra confessionem, etc.
 44. De requisitis ad absolutionem.

11. Si censura lata est per modum sententiæ particularis, plerumque ille tantum potest absolvere, quæ eam tulit, aut ejus Superior, aut successor, aut delegatus. Sed si imposita est a jure communi, tunc ab illa potest absolvere quilibet confessarius, uti commun. Tournely Sot. Coninch. Castr. Conc. Ronc. Salm. etc. cum s. Thoma (4). Et hoc habetur ex cap. Nuper, 39. de sent. excomm. ubi cum sermo fiat de excommunicatione non reservata (et idem intelligitur comm. a d. de suspensione, et interdicto personali, Castrop. Sot. Vasq. et Salm. cum s. Thoma), dicitur a suo Episcopo, vel a proprio sacerdote poterit absolutionis beneficium obtineri. Sub (1) N. 67. — (2) l. 7. n. 64. — (3) N. 68. — (4) supp. q. 24. a. 4.

nomine a proprio sacerdote venit quivis confessarius approbatus, juxta sententiam communem (5), et uti ostensum est Tract. 16. n. 86. et 96. in fin. Dicitur est approbatus, quia simplices sacerdotes ne possunt quidem ab excommunicatione minori absolvere, quicquid aliqui dicant (6). Sed hic notanda sunt multa.

12. Notandum 1. hujusmodi absolutionem valere pro foro tam interno, quam externo; unde dicunt Roncaglia Coninch. Castrop. Suar. Spor. Salm. etc. posse dari absolutionem etiam extra confessionem (7). Notandum 2. quemlibet confessarium posse pariter absolvere ab omnibus censuris latis ab homine per sententiam, non jam particularem, sed generalem; quia illæ æquiparantur censuris latis a jure, ut probabiliter dicunt Castrop. Ronc. Laym. Conc. Salm. Holzm. Coninch. Bon. Croix etc. communissime contra Suar. et Filiuc. (8). Notandum 3. Episcopum, extra diocesim licet moretur, posse absolvere subditum a censuris, cum causæ cognitione opus non est; Silv. Salm. Avil. etc.; secus, si quis extra diocesim delinquit, et per sententiam particularem excommunicatus est ab Episcopo illius loci; tunc enim non potest a proprio Episcopo absolvi, nisi de Episcopi licentia; Coninch. Turrian. Diana Salm. etc. (9). Notandum 4. quod qui facultatem habet absolvendi a casibus papalibus, non ideo potest absolvere a casibus Bullæ Cæne; Bon. Dian. Buss. (10). Ita pariter qui potest absolvere a censuris Bullæ Cæne, non ideo potest absolvere ab hæresi, ut declaravit Benedictus XIV. in Bulla Convocatis, data 25. Nov. 1749. n. 53. (11): ita pariter facultas data ab Episcopo pro reservatis non intelligitur pro illis quibus annexa est censura reservata ut ait Tamb.; secus autem si con- (5) l. 7. n. 69. et 70. — (6) ib. et 71. — (7) cit. n. 70. in fin. — (8) l. 7. n. 72. — (9) ib. ad 1. et notand. 2. — (10) N. 410. — (11) N. 413.

cessio est facta a Papa, dum casus papales plerumque unreservati cum censura et propter censuram; La-Croix etc. Et ita pariter facultas concessa in jubilæo absolventi ab omnibus censuris reservatis, intelliguntur ex communi usu etiam reservatæ ab Episcopis (1).

13. Notandum 5. ad absolvendum a censura in foro interno non requiri verborum determinatam formulam, sed sufficere quodlibet externum signum (cum cæteroquin satis non sit sola voluntas); Suar. Castr. Salm. etc. (2). Non requiritur præsentia censurati, quia certe etiam absens absolvi potest, ut habetur ex *c. De manifesta* 2. q. 1.; sed notant Sanch. Salm. etc., hoc non esse faciendum, nisi ex urgenti causa; et si absolutio obtinetur per procuratorem, hic speciale debet habere censurati mandatum ad absolutionem obtinendam. Potest absolvi etiam in vitis, sed communiter hoc non licet (3). Notandum 6. absolutionem metu gravi et injusto extortam irritam esse, et metum incutientem nova excommunicatione ligari, *c. de His qui vi, etc.* (4). Notandum 7. absolutionem datam, non satisfacta parte, si ab Ordinario concessa est, esse validam, licet certe illicitam, ut dictum fuit *Tract. 16. n. 70.*; sed si est data a Delagato, ut probabilius dicunt Suar. Spor. Vasq. etc., est etiam invalida, si in delegatione apposita est clausula *satisfacta parte*; licet opinio opposita Sanch. Castrop. Bonac. Ronc. Salm. etiam sit probabilis, quoties in concessione non exprimitur clausula irritans absolutionem (5). Notandum 8. valere absolutionem conditionatam de futuro: sed illicitam justa causa non existente; Suar. Coninc. Salmant. Ronc. etc., et tunc, conditione verificata, censura aufertur (6). Contra licite datur absolutio cum

(1) l. 7. n. 111. — (2) N. 416. — (3) N. 417. — (4) N. 419. — (5) N. 120. et 121. — (6) N. 423.

reincidentia nempe quod si absolutus intra tempus præfixum suæ obligationi non satisfaciatur, in eandem censuram reincidentat, sed tunc juxta probabilior sententiam Laym. Con. Castr. Castr. Ronc. Tourn. Salm. etc. contra Suar. Bon. etc. requiritur nova culpa, qua deficiente, non potest renasci illa censura quæ semel sublata est, nam non possunt censuræ sine Pontificis auctoritate suspendi. Et idem dicunt Laym. Comm. Salmant. etc. tenendum esse quando Papa absolvit *ad omnem effectum*, licet cum reincidentia (7). Notandum 9. probabile esse cum Sanch. Con. Salmant. Ugolin. Buss. etc. contra Suar. et Navarr. quod qui facultatem habet absolventi a censuris in foro conscientie, potest absolvere etiam extra confessionem (8). Sed excipiendi sunt casus papales occulti qui ab Episcopis non possunt absolvi, nisi in confessione, juxta Declarationem Gregorii XIII. ut dicitur *Tract. 20. n. 32.*

14. Notanda demque sunt requisita ad absolutionem. hæc sunt I. satisfactio præcedens parti offensæ, nisi illa remiserit, aut justam recusaret satisfactionem, aut nisi reus esset impotens; quod si tunc sine gravi incommodo satisfacere neque ret, sufficere cautionem præstare si potest, aut saltem juramentum satisfaciendi, *cap. Odoardus, de Solut. et cap. 23. de Verb. sign.* modo, intelligitur, creditor idem incommodum non pateretur; Navar. Coninc. Salm. etc. (9) II. Juramentum de non reincidento in idem crimen, *cap. De cætero, et c. ex Tenore, de sent. excomm.*; sed hoc intelligitur quando delictum est enorme, ut percussio clerici, usura publice exercita; ita communiter Suar. Cast. Coninc. etc. (10). III. Petitio absolutionis, *c. Per tuas, de sent. excomm.*; licet dicat s. Thomas (11), quem secuti sunt

(7) N. 425. — (8) N. 426. — (9) N. 427. et 428. — (10) N. 429. — (11) suppl. q. 24. art. 2.

Castrop. Coninc. Salm. etc., quod si reus jam emendatus fuisset, confessarius potest eum absolvere, etiam licet invitum, cum privilegium est concessum confessario non pœnitenti, cum textus non dicit *non potest*, sed tantum *non debet*. An si pœnitens, contingente casu quod confitetur habeat facultatem, obliviscatur se accusare de reservato remanet ad eo absolutus? communissima est sententia affirmativa; nihilominus mihi probabilior videtur opposita, ut diximus *Tract. 16. n. 140.* (1). Quod si absolutio data fuisset ex causa falsa, tunc videndum est an talis causa sit principalis, quia si esset principalis, irrita esset, modo iudex non esset certe conscius falsitatis; ita communiter Suar. Bon. Tournel. Castrop. Sayr. Salmant. Avila etc. (2).

CAPUT II.

De censuris in specie.

PUNCTUM I.

DE EXCOMMUNICATIONE MAJORE.

15. De communicatione cum toleratis, et vitandis.
  16. Cum percussoribus clericorum.
  17. De effectibus excom. maj. I. Privat usu passivo Sacramentorum.
  18. II. De suffragiis etc. et an possit orari, etc. III. De usu activo Sacramentorum. IV. De usu divinatorum officiorum, de Sacramentalibus etc.
  19. V. De beneficiis, de dignitatibus, et pensionibus.
  20. VI. De communicatione forensi. VII. De jurisdictione. VIII. De sepultura. IX. De communicatione civili (de qua in puncto sequenti).
15. Excommunicatio, generaliter loquendo, definitur: *Censura qua quis privatur communione Ecclesie.* Sed hic distinguere oportet excommunicationem minorem a majori; minor (de qua loquemur in puncto 2.) privat tantum communione passiva, sive susceptione Sacramentorum; major (de qua hic est sermo, et de qua

(1) l. 7. n. 430. et 431. — (2) N. 432.

intelligitur cum absolute fit mentio excommunicationis) privat etiam activa, et omni genere communicationis, spiritualis et temporalis. Excommunicati autem excommunicatione majori alii dicuntur *tolerati*, alii *vitandi*; sciendum tamen est, quod antiquitus omnes excommunicati erant vitandi, sed Conc. Constant. declaravit nominatim excommunicatos et denunciatos, et publicos percussores clericorum, aut Regularium vitandos dumtaxat habendos esse, non vero alios (3). Igitur non adest obligatio vitandi excommunicatos etiam notorios, licet hæreticos, nisi isti sint nominatim excommunicati, expressis nomine et circumstantiis personæ, atque amplius nisi sint publice denunciati, nempe declarati excommunicati, in loco publico, aut scripto, aut voce. Sed advertendum est quod Concilium declaravit hac ratione vel le prospicere tantum bono fidelium, non autem excommunicatorum; unde isti semper peccant cum communicant cum aliis, tam *in divinis*, quam *in civilibus*. Alii autem non peccant communicando cum toleratis etiam *in divinis*. Et licet aliqui dicant peccatum esse communicare cum toleratis sine causa, saltem quia (ut dicunt aliqui) inducitur tunc excommunicatus ad actum illicitum; alii tamen communiter cum Sanch. Bon. Castrop. Sot. Sayr. Corneio Hartad. Salmant. etc., et valde probabiliter dicunt licere communicare cum illis indifferenter; quia cum toleratus est requisitus a fidelibus ad communicandum, v. gr. ad ministranda eis Sacramenta, nec ille quidem peccat: nam si peccaret, esset inutilis, aut saltem non esset generalis illa licentia data fidelibus, ut possint cum ipsis communicare, dum saltem indirecte ratione charitatis esset aliis vitata illa communicatio. Unde fit quod Concilium dando universe facultatem fidelibus communicandi cum toleratis indirecte concedit etiam tolera-

(3) N. 433. et 435.